

**«Өскемен жылу жүйелері» АҚ Ақпараттық технологиялар қызметіндегі
сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау нәтижелері бойынша
талдамалық анықтама**

1. Талдау анықтамасының мәні: сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау.

1.2. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жүргізу үшін негіздеме: «Өскемен жылу жүйелері» АҚ ақпараттық технологиялар қызметінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу туралы» 22.04.2022 ж. № 250 бұйрық.

1.3. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу объектісі: ақпараттық технологиялар қызметі (бұдан әрі-АТҚ).

1.4. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін ішкі талдау бағыты: АТҚ ұйымдастырушылық-басқарушылық қызметінің сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау.

1.5. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу кезеңі: 22.04.2022 жыл – 13.07.2022 жыл.

2. Ақпараттық-аналитикалық бөлім.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы талдаудан келесі бағыттар өткізілді:

- 1) персоналды басқару, оның ішінде кадрлардың ауысуын талдау;
- 2) қабылданған сыбайлас жемқорлыққа қарсы тыйымдарды бұзу;
- 3) тәуекелдерді басқару жүйесін талдау.

АТҚ қызметін ішкі талдаудың мақсаты сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайлардың туындауын зерделеу және анықтау болып табылады

Талданатын кезең: 2022 жылдың 1-ші жартыжылдығы.

Кадрлардың ауысуын талдау.

АТҚ штаттық саны:

АТҚ басшысы - 1 бірлік;

Жүйелік әкімші - 1 бірлік;

Инженер-электроник - 4 бірлік;

Техник-3 бірлік;

Жетекші инженер-бағдарламашы - 1 бірлік;

Инженер-бағдарламашы - 4 бірлік;

Веб-шебер-1 бірлік;

Бағдарламалық кешендерді сүйемелдеу жөніндегі инженер - 1 бірлік;

ЭЕМ аға операторы - 1 бірлік;

ЭЕМ операторы - 1 бірлік ;

Геоақпараттық жүйе технигі - 2 бірлік.

БАРЛЫҒЫ: 20 адам.

Теріс себептермен жұмыстан шығарылған қызметкерлер болған жоқ.

2022 жылдың 1-ші жартыжылдығында АТҚ қызметкерлері тәртіптік, әкімшілік немесе қылмыстық жауапкершілікке тартылған жоқ.

Бұрын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған адамдарды жұмысқа қабылдау деректерін жою «ӨЖЖ» АҚ қызметкерлер құрамын басқару қызметі кандидаттан анықтама талап ету арқылы жүзеге асырылады.

АТ қызметі штаттық кестеге сәйкес жасақталған.

Қабылданған сыбайлас жемқорлыққа қарсы тыйымдарды бұзу.

Жұмыс тобы сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәуекелдерді талдау кезінде деректер анықталған жоқ:

- тікелей бағынышты жақын туыстар лауазымдарын атқару кезіндегі үлестестіктер;

- ресми таратылуға жатпайтын қызметтік және өзге де ақпаратты пайдалану;

- іс-әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін материалдық сыйақыны, сыйлықтарды немесе көрсетілетін қызметтерді ұсынған адамдардың пайдасына қабылдауды жүзеге асырады.

Сондай-ақ, қабылданған сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулер мен тыйымдардың бұзушылықтары анықталған жоқ.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін басқару жүйесін талдау

АТ саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін басқару жүйесі сыбайлас жемқорлық оқиғаларының әсерін анықтауға, бақылауға, азайтуға немесе толығымен жоюға мүмкіндік береді.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін басқару-бұл АТ-құрылымына қорғау шараларына операциялық және экономикалық шығындарды теңдестіруге және тәуекелдің туындауын немесе әсерін барынша азайтуға қол жеткізуге мүмкіндік беретін процесс.

АТ саласының ерекшеліктерін ескере отырып, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін басқару жүйесінің негізгі кезеңдері:

1) Тәуекелдерді сәйкестендіру:

- сыни нүктелерді анықтау;

- сыбайлас жемқорлық сызбаларын жасау;

- сызбадағы қызметкердің рөлін анықтау;

- маңыздылық дәрежесі бойынша тәуекелдерді саралау;

- бөлімшенің сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің картасын

қалыптастыру.

2) Тәуекелді талдау және бағалау:

- басқару процестерін талдау;

- тартылған адамдар тобын анықтау;

- сыбайлас жемқорлық деректерін талдау;

- ықтимал сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды талдау;

- тәуекелді іске асыру ықтималдығын бағалау;

- ықтимал залалды бағалау;

- тәуекелдің маңыздылығын бағалау.

3) Тәуекелдерге қатысты іс-әрекеттер:

- сыни нүктелердегі басқару процестерін егжей-тегжейлі реттеу;

- сыни нүктелердегі процестерді автоматтандыру;

- пайданы бөлу бойынша шешімдерді «жеке-дара» қабылдау жағдайларын барынша азайту;

- шешімді орындау және оның орындалуын бақылау жөніндегі функцияларды қоса атқаруды болдырмау;

- басқарушылық шешімдер қабылдайтын комиссияларды, жұмыс топтарын қалыптастыру тетігін жетілдіру;

- мүдделер қақтығысын анықтау тетіктерін жетілдіру.

4) Мониторинг.

Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат тұжырымдамасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жүйесінде негіз қалаушы буын сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін, олардың туындауына ілеспе жағдайлар мен себептерді анықтау және барынша азайту болып айқындалған. Осыған байланысты, мемлекеттік және жеке сектордағы сыбайлас жемқорлықтың себептері мен жағдайларын болдырмау мақсатында ҚР «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңында сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау сияқты алдын алу құралы көзделген.

АТҚ қызметінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтау: АТҚ «Өскемен жылу жүйелері» акционерлік қоғамының құрылымдық бөлімшесі болып табылады және тікелей қаржы директорына бағынады. АТҚ өз қызметінде «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы бірыңғай талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысын, «Ақпараттық технологиялар. Интернет-ресурс, интернет-портал. Жалпы сипаттама», Қазақстан Республикасының «Ақпараттандыру туралы» Заңымен, Қазақстан Республикасының өзге де нормативтік құқықтық актілерін, Қоғамның Жарғысын, қаржы директорының бұйрықтарын, жазбаша және ауызша өкімдерін басшылыққа алады.

АТЖ-ның негізгі мақсаты электрондық ақпараттық ресурстарды, бағдарламалық қамтамасыз етуді, интернет-ресурстарды және ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымды құру, сүйемелдеу және дамыту, сондай-ақ кәсіпорында ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету болып табылады.

АТҚ негізгі міндеттері:

1) Ақпараттық жүйелер мен өзге де бағдарламалық өнімдердің инфрақұрылымын дамыту тұжырымдамасын әзірлеу және іске асыру, кәсіпорынның жоғары ақпараттық әлеуетін қолдау.

2) кәсіпорынның құрылымдық бөлімшелерінде жұмыс істеп тұрған ақпараттық жүйелердің, бағдарламалық-аппараттық кешендердің, есептеу техникасының, перифериялық жабдықтың, көшіру-көбейту техникасының іркіліссіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету болып табылады.

3) ақпараттық қауіпсіздіктің талап етілетін деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

4) бағдарламалық кешендерді, есептеу техникасын, желілік жабдықты, бағдарламалық қамтамасыз етуді, перифериялық жабдықты, көшіру – көбейту техникасын қолдануда ақпаратты білікті өңдеуді, техникалық көмекті және ұйымдастырушылық-әдістемелік басшылықты қамтамасыз ету болып табылады.

5) ақпараттандыру саласындағы дамудың басым бағыттары туралы ұсыныстар әзірлеу болып табылады.

6) ақпараттық - техникалық ресурстарды пайдаланудың барынша тиімділігі мақсатында оларды пайдалануды оңтайландыру жөніндегі жұмыстарды жүргізуді қамтиды.

7) кәсіпорынның ақпараттық жүйелерінің инфрақұрылымын әзірлеу, әкімшілендіру және техникалық сүйемелдеу қызметтерінің кешенін көрсетуге арналған шарттардың жобаларын дайындауға қатысу.

8) АТ қызметтерін уақтылы және сапалы ұсыну мақсатында ақпараттық жүйелердің инфрақұрылымын басқару процестерін қамтамасыз ету болып табылады.

9) даму жоспарына сәйкес жаңа ақпараттық жүйелер мен технологияларды әзірлеу және енгізу, қолданыстағы бағдарламалық өнімдер мен АТ қызметтерін оңтайландыру және жаңғырту.

10) өз күшімен не мердігерлердің күшімен жұмыс жағдайында ұстау және қызметтік және технологиялық байланыс жүйелерін жетілдіру жөніндегі жоспарларды әзірлеу болып табылады.

АТҚ негізгі функциялары:

1) Өндірістік процестердің барлық сатыларында деректер ағындарын талдау және өңдеу және ақпаратты өңдеуді автоматтандыру бойынша ұсыныстар дайындау.

2) Бекітілген жоспарларға сәйкес қолданбалы бағдарламалық қамтылымды әзірлеу және сүйемелдеу, бағдарламалық жүйелердің архитектурасын құру, БҚ-ға қойылатын техникалық және бағдарламалық талаптарды айқындау.

3) Бағдарламалық және аппараттық қамтамасыз етуді сатып алу үшін спецификацияларды дайындау.

4) Есептеу техникасы құралдары мен желілерді орнату, баптау, техникалық сүйемелдеу және оларға қызмет көрсету.

5) БҚ жұмысындағы қателіктермен байланысты іркілістер туралы келіп түскен ақпаратты талдау және оларды жедел жоюға шаралар қабылдау.

6) Есептеу, кеңсе техникасы мен қызметтік байланыс құралдарының ақауларын диагностикалау және жою.

7) Материалдық, қаржылық және еңбек ресурстарын ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету болып табылады.

8) Есептеуіш және офистік техниканы жеткізушілермен және өндірушілермен кепілдікті қызмет көрсету және жөндеу мәселелері бойынша жұмыстарды үйлестіру.

9) Бағдарламалық қамтамасыз етуді өндіруші мердігерлермен және қосалқы мердігерлермен сатып алу, жаңарту және түрлендіру мәселелері бойынша жұмыстарды үйлестіру.

10) IT-технологиялар саласындағы қызметтің перспективалық бағыттарын болжау және оны жүзеге асыру бойынша ресурстарға, оларды қалыптастыру көздеріне ағымдағы қажеттілікті айқындау.

11) кәсіпорын бөлімшелерінің есептеу техникасы мен ақпаратты өңдеудің қосымша құралдарына қажеттілігін талдау.

Электрондық ақпараттық ресурстарды, бағдарламалық қамтылымды, Интернет-ресурстарды және ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымды құру, сүйемелдеу және дамыту, сондай-ақ ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету кезіндегі тәуекелдер:

1) ақпараттық ресурстарға рұқсатсыз қол жеткізуге әрекет жасау.

2) лауазымдық міндеттерін атқару кезінде алынған ақпаратты, егер мұндай ақпарат ресми таратылуға жатпайтын болса, жеке немесе топтық мүдделерге пайдалануға құқығы бар.

3) ақпаратты резервтік көшіру тәртібін қасақана бұзу болып табылады.

4) сақталатын резервтік көшірмелердің бүлінуі немесе құрамының өзгеруі.

5) процестер мен рәсімдердің әрекет ету алгоритмін бұзу мақсатында АТ мен БҚ-ға қойылатын талаптарды қасақана өзгерту.

6) күрделі де, операциялық та АТ-ға жұмсалатын шығындардың айтарлықтай өсуі.

7) қызметкерлерге артықшылықты жабдықты орнату.

8) құжаттарға қол қою кезінде ЭЦҚ пайдалану.

9) интернет-порталдарға бөгде адамдардың тіркеу деректерімен қол жеткізуді алуға құқығы бар.

10) нарықтық емес бағалар бойынша сатып алу.

11) ұсынылған бағалармен салыстырғанда жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің көлемін, шарттарды көтеру.

Ақпараттық технологиялар саласындағы жұмысты ұйымдастыру кезінде тәуекелдерді болдырмау:

1) ақпараттық ресурстарды пайдалану немесе бүлдіру мақсатында оларға құқыққа сыйымсыз қол жеткізу үшін мынадай іс-шаралар көзделсе:

АТ-ға қол жеткізу құқығын бөлу және лауазымдық міндеттеріне сәйкес авторизациялау;

- Операциялық жүйе арқылы пайдаланушыларды аутентификациялауды көрсету;

- әр түрлі деңгейдегі пайдаланушылар үшін ақпаратқа қол жеткізуді бақылау;

- СКЖ әрекеттерін анықтау және тіркеу, дереккөзді бұғаттау шараларын қабылдау;

- қолданылатын ақпаратты қорғау жүйелерінің жұмысын бақылау;

- профилактикалық немесе жөндеу жұмыстары кезінде қауіпсіздікті қамтамасыз ету.

2) резервтік көшіру тәртібін қасақана бұзуды болдырмау үшін мынадай іс-шаралар көзделген:

- резервтік көшіру регламентінің рәсімдерін сақтау және бақылау;

- бағдарламалық-аппараттық кешен құралдарымен резервтік көшіру процесін автоматтандыру;

- резервтік көшірмелерді қалпына келтіруді және оларды сақтау шарттарын бақылауды жүзеге асырады.

3) ақпараттық жүйелерге қойылатын талаптарды қасақана өзгертуді болдырмау үшін мынадай іс-шаралар көзделген:

- Жобаның ағымдағы жағдайы туралы сенімді ақпарат алуға байланысты барлық жоспарлар мен рәсімдерді бақылау және орындау;

- Жобаның барлық кезеңдерінде талаптардың орындалуын бақылау;

- Жоба қатысушыларымен жобаны әзірлеудің барлық кезеңдерін, бақылау нүктелерін, қажетті ресурстарды пысықтау және келісу;

- Қабылдау сынақтарының бағдарламасы мен әдістемесіне сәйкес техникалық тапсырмаға сәйкестікке қабылдау сынақтарын жүргізу;

- Дамыту процесіне қатысушылар арасында құқықтарды, міндеттер мен жауапкершілікті бөлу;

4) АТ-ға жұмсалатын елеулі шығындарды болдырмау үшін мынадай іс-шаралар көзделген:

- АТ-ға арналған бюджеттің шығыс баптарын бақылау;

- АТ-жоба сметасын объективті бағалау;

- Менеджменттің және сыртқы сарапшылардың АТ инфрақұрылымының жағдайын сыни бағалау;

- АТ саласындағы теріс пайдаланушылыққа толық төзбеушілікке жағдай жасау;

5) артықшылықты жабдықты орнату жағдайларын болдырмау үшін қызметкерлерге мынадай іс-шаралар көзделген:

- Бекітілген жоспар-кесте орнату, ауыстыру, ауыстыру, кеңсе техникасы, орындалуын бақылау;

- Офистік техника мен жинақтауыштарды есептен шығаруды бақылау;

6) ЭЦҚ-ны рұқсатсыз пайдалануды болдырмау үшін мынадай іс-шаралар көзделген:

- Негізгі ақпаратты алу тәртібін ұйымдастыру, рәсімнің орындалуын бақылау;

- Негізгі ақпаратты сақтау және қол жеткізу шарттарын ұйымдастыру;

- Негізгі ақпаратты алу, сақтау және пайдалану үшін жауапкершілікті шектеу.

3. Қорытынды бөлім.

Талданып отырған кезеңде мүдделер қақтығысы деректері анықталған жоқ, қабылданған сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулер мен тыйымдардың бұзушылықтары анықталған жоқ. Жүргізілген талдау нәтижелері бойынша АТҚ лауазымды адамдарының өз қалауы бойынша шешімдер қабылдауына ықпал ететін, жеке және заңды тұлғалардың өз құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыру кезінде кедергілер жасауға, нормативтік құқықтық актілерді өз бетінше түсіндіруге мүмкіндік туғызатын құқықтық олқылықтар жасауға ықпал ететін ережелер белгіленбеген. Дискрециялық өкілеттіктер мен нормалардың болуы белгіленбеген.

Анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша ұсынымдар: сыбайлас жемқорлықтың алдын алу бойынша жұмысты

жалғастыру. АТҚ қызметкерлерінің ӨЖЖ АҚ-да сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатын сақтауын қадағалау, мүдделер қақтығысы деректерін жою.

АТҚ басшысы

 А. Грохов

Бұрыштамалар:

Өскемен қалалық мәслихатының хатшысы

 А.А. Светаш

Жүйелік әкімгер

 В.В. Витих